

**LAUSUNNON ANTAMINEN KANSALLISARKISTOLLE MÄÄRÄYKSESTÄ ARKISTOITAVIEN
ASIAKIRJOJEN MUODOSTA**

KHALL 01.11.2021 § 166 Valmistelija toimistosihteeri Annika Rauma puh. 050 4436 880

Kansallisarkisto pyytää lausuntoa luonnoksesta Määräys arkistoitavien asiakirjojen muodosta ja sen perustelumuistiosta. Lausunto tulee antaa 15.10.2021 mennessä lausuntopalvelu.fi -sivuston kautta.

Lausunnon antajilta pyydetään näkemyksiä asiakirjojen sisällöstä ja sovellettavuudesta.

Tausta

Kansallisarkisto määrää arkistolain 8.3 §:n nojalla, mitkä asiakirjat tai asiakirjoihin sisältyvät tiedot säilytetään pysyvästi. Kansallisarkisto määrää myös pysyvästi säilytettävien asiakirjojen säilytysmuodosta arkistolain pykälien 11 ja 14 a nojalla. Lisäksi Kansallisarkistolla on arkistolain 11 ja 12 §:ien perusteella määräysvaltaa siitä, miten asiakirjat säilyvät pysyvästi eheinä ja muuttumattomina.

Kansallisarkistolla ja sen edeltäjillä on ollut asiaan liittyvää päätös- ja määräysvaltaa jo vuosikymmeniä, lakiin kirjattuna vuoden 1939 arkistoasetuksesta lähtien. Kansallisarkisto on käyttänyt annettua määräysvaltaa päättämällä arkistonmuodostajan tai sitä edustavan toimijan esityksestä asiakirjojen tai niihin sisältyvien tietojen pysyvistä säilyttämisestä (nykytermein arkistoinnista) ja säilytysmuodosta.

Siltä osin kuin päätöksissä arkistoitavista (pysyvästi säilytettävistä) asiakirjoista ja niiden säilytysmuodosta on määrätty säilytysmuodoksi muu kuin sähköinen eli digitaalinen muoto, eivät päätökset vastaa enää nykyaikaisia arkistoinnin vaatimuksia eivätkä ole julkisen hallinnon digitalisaation tavoitteiden mukaisia, pois lukien §:n 14 a mukaan annetut päätökset analogisen säilytysmuodon kulttuurihistoriallisesta arvosta. Rekisterien ja tietokantojen tiedot on seulontapäätöksissä noin vuodesta 2010 alkaen määrätty pysyvään säilytykseen yksinomaan digitaalisessa muodossa niiden käytettävyyden turvaamiseksi.

Tavoitteet

Määräysluonnoksen tavoitteena on, että pääsääntöisesti kaikki 1.1.2022 alkaen muodostuvat syntysähköiset eli alkujaan digitaaliset asiakirjat arkistoidaan yksinomaan digitaalisessa muodossa, tulostamatta niitä enää analogiseen muotoon.

Arkistoitavien asiakirjojen sähköinen muoto edistää niiden parempaa saatavuutta, hyödynnettävyyttä ja käytettävyyttä ajasta ja paikasta riippumatta. Syntysähköisillä asiakirjoilla ja analogisten asiakirjojen sähköiseen muotoon muuttamisella mahdollistetaan tiedonhallinnan prosessien ja menetelmien uudistamista, vapautetaan toimijoita paperiarkistoista ja nopeutetaan siirtymistä täysin sähköiseen toimintaympäristöön sekä säästetään arkisto-

jen tilakustannuksissa toimijoissa ja Kansallisarkistossa.

Lausunnossa pyydetään vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

- Yleiset huomiot ja mahdolliset kehittämissuositukset asiakirjaan. Määräys arkistoitavien asiakirjojen muodosta
- Yleiset huomiot ja mahdolliset kehittämissuositukset perustelumuu-
stio-asiakirjaan.

Esitys kj.

Lausunto tuli antaa 15.10.2021 mennessä.. Kaustisen kunnanhallitus hyväksyy jätetyn lausunnon:

Yleiset huomiot ja mahdolliset kehittämissuositukset asiakirjasta sekä määräyksistä arkistoitavien asiakirjojenmuodosta:

Asiakirjojen säilyttäminen ja arkistointi pelkäästään sähköisessä muodossa on oikeansuuntaista kehitystä. Kuten asiakirjassa on mainittukin, se säästää tulevaisuudessa arkistotiloista, mutta myös seulontaan käytettävästä työajasta mahdollistaen helpomman seulonnan, kun aineistot ovat pelkäästään sähköisessä muodossa.

1.1.2022 alkaen muodostuvat syntysähköiset asiakirjat arkistoidaan yksinomaan sähköisessä muodossa, eikä näille asiakirjoille erikseen haeta sähköistä arkistointia mahdollistavaa seulontapäätöstä, vaan sen mahdollistaa po. määräys. Kaustisen kunta pitää tätä mahdollisuutta hyvänä uudistuksena, joka sujuvoittaa ja nopeuttaa asiakirjojen sähköistä säilyttämistä.

Määräyksessä mainitaan, että arkistonmuodostaja tai sitä edustava toimija tunnistaa ja tarvittaessa esittää Kansallisarkistolle asiakirjat, joiden analogisella säilytysmuodolla on kulttuurihistorialista arvoa. Toimija ja Kansallisarkisto muodostavat näkemyksensä arvioimalla asiakirjoja Kansallisarkiston arvonmääritys - ja seulontapolitiikan kriteerien avulla. Nämä kriteerit olisi tullut mainita tai ainakin antaa niistä selkeä esimerkki. Lisäksi Kansallisarkisto voi nostaa esille ja määrätä vuodesta 2022 alkaen muodostuneista analogisista asiakirjoista, jotka on perusteltua arkistoida myös analogisessa muodossa. Nyt lausunnolla olevaan luonnokseen olisi tullut myös ottaa tarkemmin ne ennen 31.12.2021 valmistuneet asiakirjat, jotka voidaan säilyttää pelkäästään sähköisessä muodossa. Nyt lausunnolla oleva määräys on tältä osin puutteellinen ja tulkinnanvarainen. Mikäli jokaisesta em. asiakirjasta pitää erillinen seulontapäätös Kansallisarkistolta hakea, se lisää huomattavasti kuntien työtehtäviä ja käytännössä johtaa siihen, että myös kaikki ennen 31.12.2021 pysyvään säilytykseen määrätty asiakirjat tullaan säilyttämään analogisina aineistoina.

Määräysluonnoksessa mainitaan, että analogisten asiakirjojen arkistointiin tähtäävä digitointi tulee tehdä Kansallisarkiston vaatimusten mukaisilla digitointikriteereillä ja sellaisella toteutusmallilla, jolla varmistetaan tietojen todistusvoimaisuus. Määräykseen olisi pitänyt ottaa tarkemmat maininnat näistä menetelmistä. Olisi hyvä, että määräykset olisivat mahdollisimman kattavasti yhdessä asiakirjassa. Myöskin kaipaisimme mainintaa siitä, miten analogisten asiakirjojen digitointi varmistetaan ja analogisten asiakirjojen hävittäminen sen myötä tulee mahdolliseksi.

Kaustisen kunta pitää kuitenkin hyvänä sitä, että määräys ei tule voimaan takautuvasti, koska pienillä kunnilla ei ole henkilöstö- eikä rahallisia resursseja koko analogisen arkiston digitoimiseen. Määräysluonnoksessa mainitut digitointilaitteet olisi tullut sisällyttää määräykseen.

Yleiset huomiot ja mahdolliset kehittämissuhteet perustelumateriaali -asiakirjaan.

Kohdassa siirtymäsäännökset mainitaan "jos asia tai palvelu on jo vireillä 1.1.2022, ennen tätä ajankohtaa kertyneet asian tai palvelun pysyvästi säilytettävät analogiset asiakirjat on muutettava sähköiseen muotoon ja syntysähköiset arkistoitava yksinomaan sähköisessä muodossa. Kertyvien rekisteritietojen osalta määräyksen takautuva soveltaminen voi ulottua pidemmällekin riippuen, mistä alkaen rekisterin tiedot on määrätty pysyvästi säilytykseen." Mielestämme määräystä ei tule ulottaa siirtymäajankohdassa vireillä oleviin asiakirjoihin vaan vasta 1.1.2022 jälkeen vireille tuleviin asiakirjoihin, koska tämä olisi monelta osin selkeämpi tapa myös jatkaa ajattelun. Erityistapauksissa asia on voinut olla ollut jo hyvinkin kauan vireillä 1.1.2022. Lisäksi olisimme kaivanneet mainintaa myös siitä, millä tavalla asiakkaan esim. sähköpostilla vireille paneman asian asiakirjat voi säilyttää vain sähköisessä muodossa vai tuleeko sähköisesti vireille tulevat asiakirjat toimittaa jotakin muuta järjestelmää, esim. Suomi.fi -tunnistusta käyttäen. Voisiko enää lainkaan hyväksyä esim. puhelimitse vireille tullutta asiaa?

Kaustisen kunta pitää hyvänä sitä, että asiakirjat säilytetään ja arkistoidaan pelkästään sähköisessä muodossa, tämä tukee myös sähköistä asiointia ja nopeuttaa asiakirjojen löytymistä ja käsittelemistä kaikissa asiakirjan elinkaaren kohdissa. Uudistus on hyvin tarpeellinen ja toivottava. Kuitenkin, kun tämä määräys koskee kaikkia Suomen kuntia, eikä siten ole kunnan itsensä päätettävissä, olisi sähköisen arkiston hankintakuluihin tullut osoittaa kunnille kohdennettuja avustusmäärärahoja. Kartoituksemme mukaisesti Kansallisarkiston hyväksymien standardoitujen säilytysjärjestelmien hankinta on erittäin kallista ja kuntien talous on ollut jo pitkään heikko. Tällä luodaan kunnille lisävelvoitteita, osoittamatta siihen määrärahoja.

Päätös

Hyväksyttiin.
